

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.8 (045)

Є. В. Дудко,
прокурор

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ЯК УЧАСНИК КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН

В статті, на основі з'ясування соціально-правової природи правового статусу прокуратури України та змісту кримінально-виконавчих правовідносин, визначені проблемні питання з означеної тематики дослідження, а також розроблені науково обґрунтовані шляхи їх вирішення по суті.

Ключові слова: прокуратура; учасник; суб'єкт правовідносин; кримінально-виконавчі правовідносини; органи та установи виконання покарань; форми та засоби прокурорського реагування; правопорушення.

Постановка проблеми та її актуальність.

Як свідчить практика, не дивлячись на визначені у законі різні форми і види контролю за станом виконання та відбування кримінальних покарань в Україні, кількість правопорушень в органах та установах виконання покарань щорічно не зменшується.

Однією з детермінант, що обумовлює таку ситуацію, є неналежне використання можливостей прокуратури України в удосконаленні (реформуванні, оптимізації, т. ін.) кримінально-виконавчих правовідносин, зокрема у частині підвищення відповідальності працівників прокуратури за результати перевірки оперативно-службової діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (далі - ДКВС) України.

Не менш важливою проблемою у цьому контексті є й те, що досі на теоретико-прикладному рівні дискусійними є питання щодо визначення ролі та місця прокуратури у кримінально-виконавчій діяльності (у виді суб'єкта чи учасника правовідносин), що, у свою чергу, вимагає посилення уваги науковців до розробки існуючих проблем, включаючи й дослідження на міждисциплінарному (комплексному) рівні.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення наукової літератури показало, що у більшій мірі питаннями, які склали предмет дослідження цієї наукової статті, займаються науковці, що розробляють проблеми діяльності прокуратури, а саме: Ю. М. Грошевий, Л. М. Давиденко, В. С. Зеленецький, С. В. Домбровський, М. В. Косюта, М. Л. Лісовий,

О. Р. Михайленко, Ю. Е. Полянський, В. Я. Тацій, Є. В. Фесенко, М. К. Якимчук.

Поряд з цим, слід визнати, що без залучення до цього процесу науковців інших галузей, що складають зміст боротьби із злочинністю в Україні, зокрема вчених кримінально-виконавчого профілю, а також без глибокого аналізу особливостей кримінально-виконавчих правовідносин, підвищити ефективність діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань буде вкрай проблемно, що й виступило додатковим аргументом при виборі теми цієї наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Важливою гарантією забезпечення конституційних прав підозрюваних, обвинувачених, засуджених до позбавлення волі є прокурорський нагляд за додержанням законів, який згідно з п. 4 ст. 121 Конституції України, Закону України «Про прокуратуру» [1] здійснюється при виконанні судових рішень по кримінальних провадженнях. Тому пріоритетне значення в сучасних умовах набуває результативність прокурорських перевірок ізоляторів тимчасового тримання (УТТ), слідчих ізоляторів (СІЗО) та установ виконання покарань (УВП) щодо своєчасного запобігання і виявлення порушень законності, оперативного та вичерпного вжиття заходів щодо їх фактичного усунення.

Тримання затриманих і взятих під варту осіб здійснюється за принципами неухильного виконання Конституції України, Закону України «Про попереднє ув'язнення», норм Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [2]. Зокрема, згідно із п. 3 ст. 121 Консти-

туції України на прокурора як суб'єкта кримінального процесу покладено нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство. Здійснюючи цю конституційну функцію нагляду, прокурор повинен виконувати завдання, передбачені ст.ст. 29, 30 Закону України «Про прокуратуру», для виконання яких він наділений владнорозпорядчими та кримінально-процесуальними повноваженнями, котрі можуть бути кваліфіковані за трьома умовними групами: 1) виявлення порушень закону; 2) реагування на них; 3) попередження порушень [3, с. 424]. При цьому, важливою умовою правильної організації прокурорського нагляду є інформаційне забезпечення, своєчасне і повне одержання прокурором даних про затримання особи [4, с. 94].

На жаль, у КПК України не вказується конкретний термін, у який прокурор повідомляється про затримання особи, а це повинно робитись «негайно». У практичній діяльності, як правильно відзначають окремі науковці (П. П. Каркач, М. Й. Курочка, С. М. Іванов), така неконкретність створює труднощі, тому логічно було б визначити конкретний термін [4, с. 95]. Як це, наприклад, вирішено у КПК Російської Федерації, ст. 92 якого встановлює такий термін дванадцять годин із моменту затримання особи [5, с. 308].

Як показує практика, поєднання завдань прокурорського нагляду в кримінальному провадженні й завдань прокурора у кримінально-виконавчому законодавстві наділяють прокурора такими повноваженнями; як: здійснювати нагляд за додержанням законності органами, котрі ведуть боротьбу зі злочинністю, та нагляд за додержанням законів у місцях тримання затриманих та попереднього ув'язнення. Ці повноваження визначені у наказі Генерального прокурора України № 4 гн від 19 вересня 2005 р. «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство» [6].

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про попереднє ув'язнення» установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, є:

- а) СІЗО Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України;
- б) гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

В окремих випадках, що обумовлюються

потребою в проведенні слідчих дій, особи можуть перебувати в ІТТ.

Якщо особи, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі чи дисциплінарних батальйонах, притягуються до кримінальної відповідальності за вчинення іншого злочину і щодо них як запобіжний захід обрано взяття під варту, то вони за постановою особи, яка проводить розслідування, можуть перебувати в дисциплінарному батальйоні або карцері УВП чи на гауптвахті Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. А у випадках і порядку, передбачених кримінально-виконавчим законодавством, засуджені також можуть бути залишені для роботи з господарського обслуговування СІЗО за їх письмовою згодою [7].

Слід звернути увагу, що згідно із постановою Верховної Ради України від 6 травня 1993 р. «Про тимчасові слідчі ізолятори на територіях виправних колоній» Державній пенітенціарній службі (ДПтС) України дозволено тимчасово, до нормалізації становища з розміщення осіб, яких тримають в установах попереднього ув'язнення, направляти із переповнених СІЗО у виправні колонії, де створюються тимчасові слідчі ізолятори [8, с. 257].

Ця вказівка стосується тимчасових СІЗО на територіях виправних колоній. Але такої ж нормалізації зараз потребують й інші існуючі слідчі ізолятори, оскільки вони не відповідають нормам таких міжнародно-правових актів, як прийняті Радою Європи Європейські в'язничі правила, в основу яких покладено Мінімальні стандартні правила поведження з засудженими, що прийняті на першому Конгресі ООН у Женеві в 1955 р. і схвалені Економічною і Соціальною Радою в його резолюціях 663 (XXIV) від 31 липня 1957 р. і 2076 (LXII) від 13 травня 1977 р.; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання, прийнята і відкрита для підписання, ратифікації і приєднання резолюцією 39/46 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р., яка набрала чинності 26 червня 1987 р. [9, с. 9].

Також прокурор повинен враховувати, що згідно зі ст. 89 КВК України у виключних випадках може бути залишено для роботи з господарського обслуговування осіб за їх згодою, які вперше засуджені до позбавлення волі за злочини невеликої або середньої тяжкості чи

тяжкі злочини. Таке залишення проводиться за наказом начальника СІЗО, але такі особи тримаються ізольовано від інших осіб на умовах, передбачених КВК України для виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки [10, с. 257-259].

Перевіряючи законність тримання осіб у СІЗО, прокурор встановлює законність, обґрунтованість і мотивованість протоколу затримання підозрюваного, а також постанови судді про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту [11]. Йому необхідно перевірити наявність щодо кожного затриманого і взятого під варту відповідних документів. Слід також ознайомитися із матеріалами, які долучаються до цих процесуальних документів, а саме: рапортами працівників міліції, поясненнями затриманих, вилученими предметами та ін. При цьому, перевіряючи підстави затримання, необхідно звертати увагу на правильність оформлення протоколів, у яких повинні бути зазначені підстави, мотиви, день, година, рік, місяць, місце затримання, пояснення затриманого, час складання протоколу, а також роз'яснення підозрюваному його право на захист, у тому числі право мати побачення з захисником з моменту затримання [8, с. 258]. Протокол має бути підписаний особою, яка його склала, а також затриманою особою. Обов'язково слід звернути увагу на строки перебування в установах тримання затриманого.

Щодо постанови судді про застосування до підозрюваного чи обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, то прокурор, під час ознайомлення з нею повинен оцінити з точки зору законності та правильності, застосування такої міри запобіжного заходу. Прокурор повинен звернути увагу на термін перебування особи у категорії підозрюваного в установах затримання та на додержання вимог, передбачених КПК України, щодо продовження строків тримання особи під вартою.

Знайомлячись з документами, прокурор з'ясовує також і загальні питання, які характеризують стан справ і кількість ув'язнених осіб, їх категорії: а) затримані; б) взяті під варту; в) засуджені господарської обслуги; г) жінки; г) неповнолітні та ін.

Під час обходу камер і опитування осіб, які в них тримаються, прокурор повинен з'ясувати, чи дотримуються адміністрацією СІЗО встановлений ст.ст. 9, 11, 12 Закону України

«Про попереднє ув'язнення» порядок здійснення прав ув'язнених та умови їх тримання, зокрема матеріально-побутове та харчове забезпечення, медичне обслуговування, надання побачень тощо. Особливу увагу при цьому слід звернути на умови тримання неповнолітніх, вагітних жінок та жінок із дітьми, які повинні розміщатись у найбільш придатних, світлих і сухих камерах.

Прокурор повинен перевіряти стан дотримання встановленого ст. 13 Закону України «Про попереднє ув'язнення» порядку листування осіб, взятих під варту, та розгляду їх заяв і скарг, своєчасність оголошення відповідей [7].

Під час перевірки не повинні поза увагою прокурора залишитися питання законності наказів і розпоряджень та постанов адміністрації установи попереднього ув'язнення, стан, дисципліни та порушень закону серед персоналу цих установ, ставлення до ув'язнених, а саме: факти приниження їх людської гідності, незаконного застосування дисциплінарних стягнень, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї, протиправні неслужбові стосунки з особами, взятими під варту, або їх родичами, корупційні зв'язки тощо.

Поряд з цим, перевірку виконання вимог закону щодо умовно-дострокового звільнення від покарання слід проводити лише щодо осіб, залишених для роботи по господарському обслуговуванню у СІЗО, тобто стосовно засуджених, на яких розповсюджується дострокове звільнення на підставі ст.ст. 81, 82 КК (розділ XII) та ст. 154 КВК України [12]. При цьому, перевіряючи виконання цього закону, прокурор повинен вивчити особові справи засуджених, протоколи і рішення комісії та інші матеріали, на підставі яких було зроблено висновок, що засуджений сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення.

Сумлінна поведінка визначається тривалим дотриманням встановлених правил режиму, дисципліни, а також участю у самодіяльних організаціях засуджених. Інколи порушити питання про умовно-дострокове звільнення можна й тоді, коли засуджені через поважні причини не працювали, але поводитися зразково (хвороба, непостійне працевлаштування тощо) [9, с. 33-34].

Прокуророві потрібно також мати на увазі, що закон надає адміністрації СІЗО при погодженні зі спостережною комісією при виконавчому органі місцевого самоврядування

право порушувати клопотання перед судом про дострокове звільнення засуджених від покарання. Більш того, варто визнати, що це право, а не обов'язок, у зв'язку з чим адміністрація СІЗО не зобов'язана ставити питання перед судом про умовно-дострокове звільнення засудженого, який відбув частину встановленого законом відповідного строку покарання, якщо засуджений не довів своє виправлення. До того ж прокурор повинен мати на увазі, що існують факти, коли адміністрація установи через виробничі міркування або вузьководомчі господарські інтереси, затримує подання до умовно-дострокового звільнення засуджених, які відбули і встановлену ст. 81, 82 КК України частину строку покарання, і довели своє виправлення сумлінною поведінкою та ставленням до праці. У такому році він зобов'язаний виявляти такі факти і вживати рішучих заходів щодо захисту прав і законних інтересів засуджених, які відбувають кримінальне покарання в СІЗО [3, с. 432].

Перевіряючи стан дотримання встановленого законом порядку листування осіб, взятих під варту, та розгляду їх заяв і скарг, прокурор повинен ознайомитись із книгами реєстрації письмових скарг і обліку особистого прийому адміністрацією ув'язнених та інших громадян. Особи, взяті під варту, можуть листуватися з родичами та іншими громадянами, а також підприємствами, установами, організаціями з письмового дозволу особи або органу, який веде кримінальне провадження, а після набрання вироком законної сили листування здійснюється без обмежень. Скарги, заяви і листи осіб, взятих під варту, перевіряє адміністрація установи попереднього взяття під варту. Скарги, заяви, листи, адресовані прокуророві, перегляду не підлягають і надсилаються за адресою протягом доби з часу їх подачі [9, с. 35].

Під час перевірки прокурор обов'язково повинен ознайомитися з наказами, розпорядженнями та іншими актами владно-розпорядчого характеру адміністрації установи попереднього ув'язнення. Виявивши акти, що суперечать вимогам закону з питань режиму й умов тримання ув'язнених, керуючись п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону України «Про прокуратуру», прокурор повинен своєю постановою зупинити виконання таких актів, а потім опротестувати їх у встановленому законом порядку. Зокрема, він може скасувати незаконну постанову чи роз-

порядження (щодо незаконного поміщення в карцер тощо) і негайно відновити порушені законні права особи; може невідкладно вирішити питання про притягнення винних посадових осіб СІЗО, які допустили порушення законності, до встановленої законом дисциплінарної, адміністративної чи навіть кримінальної відповідальності, від встановлених доказів наявності складу дисциплінарного чи адміністративного (наприклад, виявлення факту корупційного діяння) проступку або посадового чи службового злочину з боку персоналу місця попереднього ув'язнення, тобто порушити кримінальне провадження по такому факту.

В обов'язковому порядку прокурорському нагляду підлягають: стан дисципліни та злочинності серед персоналу установ попереднього ув'язнення, ставлення до ув'язнених, виявлення фактів приниження їх людської гідності, незаконного застосування дисциплінарних стягнень, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, протиправні неслужбові стосунки з особами, взятими під варту, або з їхніми родичами, корупційні зв'язки.

Як показує практика, прокурор може виявити порушення закону, причини та умови, які їм сприяють, внаслідок:

- перевірки додержання законів шляхом відвідування місць попереднього ув'язнення та ознайомлення з процесуальними документами, на підставі яких особи в них поміщені;
- опитування під час покамерного обходу затриманих, взятих під варту, засуджених;
- перевірки законності наказів, розпоряджень і постанов адміністрації установ попереднього ув'язнення;
- отримання та розгляду заяв і скарг взятих під варту, засуджених;
- перевірки своєчасності й правильності звернення судом вироку до виконання та перевірки своєчасності й правильності виконання органами внутрішніх справ (міліції) звернутих до виконання вироків щодо засуджених осіб, які не перебували під вартою до набрання законної сили вироком, яким змінено запобіжний захід на утримання під вартою;
- перевірки додержання законів стосовно приведення вироку до виконання начальником СІЗО та інших установ попереднього ув'язнення;
- перевірки додержання законів стосовно приведення вироку до виконання адміністраці-

єю УВП, в яких є тимчасові слідчі ізолятори;

- участі в засіданні суду при розгляді питань, пов'язаних з виконанням вироку.

Під час виявлення порушень закону, їхніх причин і умов прокурор вживає заходи щодо їх усунення, що передбачені чинним законодавством.

Висновки. Зважаючи на те, що в наглядовій діяльності прокурора за додержанням законів в установах попереднього ув'язнення та УВП поєднуються всі основні функції прокуратури, які передбачені ст. 121 Конституції України та ст. 5 Закону України «Про прокуратуру», на думку науковців, слід зробити висновок про можливість застосування прокурором усіх форм заходів реагування на виявлені порушення закону у цій сфері, які передбачені чинним законодавством [13, с. 8].

Залежно від характеру та ступеня виявлених в установах попереднього ув'язнення та УВП допущених порушень закону, прокурор має вжити заходи прокурорського реагування, які передбачені:

1) п. 4 ст. 121 Конституції України і відповідними нормами Закону України «Про прокуратуру», які регламентують нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень по кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

2) п. 3 ст. 121 Конституції України, нормами Закону України «Про прокуратуру», КПК України, що регламентують нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність та досудове слідство;

3) п. 1 ст. 121 Конституції України, відповідними нормами КПК України, які регламентують підтримання державного обвинувачення в суді, участь прокурора у вирішенні судом питань, пов'язаних із виконанням вироку;

4) п. 2 ст. 121 Конституції України і відповідними нормами Закону України «Про прокуратуру», які регламентують представництво громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом [9, с. 39-40].

Крім цього, прокурор враховує внесене Верховною Радою України доповнення ст. 121 Конституції України пунктом 5. Цим пунктом, а також розділом третім Закону України «Про прокуратуру» передбачається нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина,

додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами; нагляд за додержанням і застосуванням законів [14]. При цьому слід погодитись із думкою окремих науковців, які вважають, що прокурор під час здійснення нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства застосовує також заходи реагування, які передбачені ст.ст. 20-24 Закону України «Про прокуратуру» [9, с. 40].

Література

1. *Про прокуратуру*: Закон України від 4 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

2. *Кримінальний процесуальний кодекс України*: прийнятий 13 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – Ст. 88.

3. *Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі*: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, допов., вип. / В. Л. Ортинський, О. Г. Колб, В. П. Захаров та ін.; за заг. ред. Л. В. Ортинського та О. Г. Колба. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 244 с.

4. *Каркач П. М., Курочка М. Й., Іванов С. М.* Контроль за додержанням законності в ході дізнання та досудового слідства: Навч. посіб. / П. М. Каракач, М. Й. Курочка, С. М. Іванов. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – 156 с.

5. *Комментарий к УПК РФ*. – 3-е изд. – М.: Изд-во НОРМА, 2003. – 1040 с.

6. *Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство*: Наказ Генерального прокурора України № 4 гн від 19.09.2005. – К., 2005. – 8 с.

7. *Про попереднє ув'язнення*: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 360.

8. *Каркач П. М.* Організація роботи прокуратури міста, району: Методич. посіб. / П. М. Каракач. – Х.: Право, 2008. – 352 с.

9. *Курило М. П., Фінько В. Д.* Прокурорський нагляд за додержанням законів в установах для попереднього ув'язнення: Навч. посіб. / М. П. Курило, В. Д. Фінько. – Суми: Вид-во «Слобожанщина», 1998. – 72 с.

10. *Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України* / [А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та

ін.]; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

11. *Про організацію* прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян: Наказ Генерального прокурора України від 12.02.2007 № 7 гн-2. – К., 2007. – 7 с.

Е. В. Дудко

Прокуратура України как участник уголовно-исполнительных правоотношений

В статье, на основании определения социально-правовой природы правового статуса прокуратуры Украины и содержания уголовно-исполнительных правоотношений, установлены проблемные вопросы по избранной тематике исследования, а также разработаны научно обоснованные пути их решения по сути.

Ключевые слова: прокуратура, участник, субъект правоотношений, уголовно-исполнительные правоотношения, органы и учреждения по исполнению наказаний, формы и средства прокурорского реагирования, правонарушение.

Ye. Dudko

Prosecutor's Office of Ukraine as a participant of the penitentiary legal relations

This paper, based on the elucidation of the social and legal nature of the legal status of the Prosecutor's Office of Ukraine and content penal relationships identified problem areas from the designated subjects research and scientifically ways to address them on the merits.

Keywords: Prosecutor, participant, legal entity, the penal relationship, enforcement and penal institutions, form and prosecutor's, offense.

12. *Науково-практичний* коментар до Кримінального кодексу України. Загальна частина / За заг. ред. Потєбенька М. О., Гончаренка В. Г. – К.: ФОРУМ, 2001. – 388 с.

13. *Фінько В. Д.* Прокурорський нагляд за додержанням законів в стадії виконання вироку / В. Д. Фінько. – Х., 1989. – С. 8-9.

14. *Конституція* України. – Х.: ТОВ «Одісей», 2014. – 56 с.

Є. Д. Лук'янчиков,
доктор юридичних наук, професор
Б. Є. Лук'янчиков,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСВІДУВАННЯ – ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті висвітлюються дискусійні питання щодо видів освідування як самостійної слідчої (розшукової) дії в світлі нового Кримінального процесуального кодексу України та можливості його проведення у примусовому порядку. Здійснено порівняльний аналіз правового регулювання даної слідчої (розшукової) дії за КПК Росії, України та інших країн.

Ключові слова: слідчий, слідчі (розшукові) дії, освідування, спеціаліст, експерт.

Постановка проблеми та її актуальність.

Процеси демократизації кримінального провадження супроводжуються змінами кримінально-процесуального законодавства. Розширення повноважень сторін у доказуванні обставин кримінального правопорушення потребує збалансованості засобів такої діяльності. Сторона обвинувачення у процесі доказування застосовує слідчі (розшукові) дії, інститут яких набув суттєвих змін прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (КПК). Поряд з появою нових слідчих (розшукових) дій певних змін зазнали традиційні, що потребує їх наукового дослідження та зумовлює актуальність даної проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження проблемних питань щодо засобів інформаційного забезпечення розслідування привертало увагу вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, І. Є. Биховський, А. Я. Дубинський, В. О. Коновалова, М. М. Михеєнко, М. А. Погорецький, В. М. Тертишник, К. О. Чаплинський, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило та інші. Проте новації КПК України щодо засобів пізнавальної діяльності в процесі кримінального провадження потребують поглибленого опрацювання та відповіді на низку питань, що не набули однозначної оцінки науковцями та практиками. Певною мірою це стосується такої слідчої (розшукової) дії як освідування особи (ст. 241 КПК).

Постановка мети. Наявні на даний час окремі наукові праці, що присвячені розглядуваній слідчій (розшуковій) дії, підготовлені без урахування нового законодавства. Тому, ме-

тою статті є з'ясування фактичних та правових підстав освідування, видів освідування та процесуального порядку оформлення результатів його проведення.

Виклад основного матеріалу. Розслідування злочинів являє собою інформаційно-пізнавальний процес встановлення обставин події, що відбулася в минулому за її відображеннями в матеріальному середовищі. Специфікою такої пізнавальної діяльності є те, що під час досудового розслідування вона здійснюється у формі доказування, обов'язок якого, зазначає В. Д. Берназ, відповідно до п. 1 ст. 92 КПК України покладається на слідчого, прокурора та, в установлених законом випадках, - на потерпілого [1, с. 173-179].

Доказування обставин кримінального правопорушення здійснюється у визначеній законом формі кримінально-процесуальними засобами, якими є докази – як єдність відомостей (інформації) про обставини правопорушення і джерела їх отримання [2, с. 81-90]. Важливе місце в інформаційному забезпеченні розслідування належить слідчим (розшуковим) діям, які мають пошуково-пізнавальний характер, забезпечують виявлення, дослідження, фіксацію і вилучення слідів злочину та інформації про його обставини. Значне місце серед них відведено тим, за допомогою яких здійснюється дослідження матеріальних джерел інформації в процесі безпосереднього ознайомлення з ними слідчого. Одною із таких слідчих дій є освідування.

Освідування як засіб отримання доказової інформації відоме з давніх часів. За пізнавальними прийомами та можливостями його роз-